

İlişkisel Mizah Envanterinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

Adaptation of Relational Humor Inventory to Turkish: A Validity and Reliability Study

Hasan BACANLI¹, Tahsin İLHAN² ve Hüdayar CİHAN GÜNGÖR³

Öz: Bu araştırmanın amacı İlişkisel Mizah Envanterini (İME) Türkçe'ye uyarlamaktır. Veriler 206 evli bireyden toplanmıştır. İME'nin yapı geçerliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi, uyum geçerliğini test etmek için Çift Uyum Ölçeği (Fışiloğlu ve Demir, 2000) ve Mizah Tarzları Ölçeği (Yerlikaya, 2003) kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları İME'nin güçlü uyum katsayılarına sahip olduğunu ortaya koymuştur. İME'nin güvenirliliği için Cronbach alfa iç-tutarlık katsayıları hesaplanmış, tüm faktörlerin kabul edilebilir değerlerin üstünde iç-tutarlık katsayılarına sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, İME'nin yordama geçerliği test etmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmış, sonuçlar İME'nin evlilik uyumunu Mizah Tarzları Ölçeğine göre daha fazla yordadığını göstermiştir. Bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmış, ileride yapılacak araştırmalar için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: mizah, ilişkisel mizah, evlilik uyumu, ölçek uyarlama

Abstract: The purpose of this study was to adapt the Relational Humor Inventory (RHI) to Turkish. Data were collected from 206 married people. Confirmatory factor analysis was used to evaluate the construct validity of the RHI. Also, in order to test concurrent validity of the RHI Dyadic Adjustment Scale (Fışiloğlu and Demir, 2000) and Humor Styles Questionnaire (Yerlikaya, 2003) were used. The results of confirmatory factor analysis showed that the Turkish version of the RHI had robust fit scores. The Cronbach's alpha coefficients for internal consistency of the RHI were above acceptable levels. Results of multiple hierarchical regression analysis revealed that the RHI predicted more variance of marital adjustment than Humor Styles Questionnaire. The findings were discussed in relevant literature and some suggestions researchers were given.

Keywords: humor, relational humor, marital adjustment, scale adaptation

Günümüz toplumlarında giderek artan boşanmalarla birlikte araştırmacılar evlilik bağına güçlendiren faktörler üzerinde daha fazla durmaya başlamışlardır. Yapılan araştırmalar başarılı bir evlilik için aşk, yakınlık, güven, olgunluk, ortak ilgiler, iletişim ve etkili problem çözme kadar, mizahın çiftlerin birlikte oluşturdukları ilişkiyi güçlendiren anahtar role sahip olduğunu göstermiştir (Johari, 2004; McBrien, 1993). İyi bir mizah duygusuna sahip olan insanlar, başkalarıyla daha sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurabilen (Kazarian ve Martin, 2004; Murstein ve Brust, 1985), fiziksel sağlığı yerinde (Abel, 2002; Carroll ve Schmidt, 1992; Cogan, Cogan ve Waltz, 1987; Dowling ve Hackenber, 2003; Fry, 1995; Hudak, Dale ve Hudak, 1991; Kuiper ve

Nicholl, 2004; Rotton ve Shats, 1996), daha az kaygı ve depresyon düzeyine sahip (Kuiper ve Martin, 1993, 1998; Kuiper, Martin ve Olinger, 1993; Neslek ve Derks, 2001) ve stresle başa çıkmada (Celso, Ebener ve Burkhead, 2003; Fry, 1995; Panish, 2002) daha etkili bireylerdir.

Mizahın kullanımı birçok kültürde (Weisfeld ve ark., 2011) evlilik uyumunu artıran bir değer olarak görülse de, yakın ilişkilerde mizahın kullanımıyla ilgili yapılan çalışmalar mizahın farklı amaçlar altında kullanıldığını göstermektedir (Butzer ve Kuiper, 2008; De Koning & Weiss, 2002; Jacobs, 1985). Diğer bir anlatımla, mizah evlilik ilişkilerinde yakınlığı artırmak ve çatışmayı yönetmek (Ammerman, 2002, Jacobs, 1985) gibi olumlu bir amaç için kullanıldığı

¹ Prof. Dr. Gazi Üniversitesi, Ankara.

² Yrd. Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, eposta: tahsin.ilhan@gop.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr. Hüdayar Cihan Güngör, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

gibi, olumsuz duyguları ifade etmek veya karşısındaki kişiyi rencide etmek gibi olumsuz amaç (Saroglou, Lacour ve Demeure, 2010) için de kullanılmaktadır. Ayrıca, bazen eşler çatışmadan kaçmak ya da çatışmanın dozunu azaltmak amacıyla (Butzer ve Kuiper, 2008; De Koning & Weiss, 2002) mizahı bir araç olarak kullanabilmektedirler.

Evlilik uyumu ve mizah arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar (Ammerman, 2002; Jacobs, 1985; Ruth, 1992) olumlu mizahı kullananların evlilik uyumlarının olumsuz mizahı kullananlara göre daha yüksek olduğunu görülmektedir. Jacobs (1985), eşler arasındaki çatışmayı yönetmek ve yakınlığı artırmak amacıyla yapılan mizahın yüksek düzeyde evlilik uyumuyla, saldırgan mizahı kullanmanın düşük düzeyde evlilik uyumuyla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Başka bir çalışmada (Fidanoğlu, 2006) evlilik uyumu yüksek bireylerin, evlilik uyumu düşük bireylere göre daha fazla olumlu mizah kullandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Cihan-Güngör ve İlhan'ın çalışmasında (2008) ise kendini geliştirici mizah ile evlilik uyumu arasında olumlu yönde, kendini yıkıcı mizah ile olumsuz yönde ilişkiler bulunmuştur. Evli ve boşanmış bireyler üzerinde yapılan bir çalışmada (Saroglou ve ark., 2010) mizah türlerinin kullanımı açısından bazı farklılıklara rastlanmıştır. Sonuçlar, evli bireylerin her iki cinsiyette de boşanmış bireylere göre daha fazla olumlu mizah kullandıklarını ve evlilik uyumlarının boşanmış bireylerin evli oldukları dönemdeki evlilik uyumlarından daha yüksek olduğunu göstermiştir. Başka bir çalışmada (Rust ve Goldstein, 1989) ise evlilikte problem yaşanan ve sağlıklı bir evlilik ilişkisi olan çiftlerin mizahı kullanma biçimleriyle evlilik uyumları arasındaki incelenmiştir. Beklendiği gibi, evlilikte uyum problemi yaşayan bireylerin daha az mizah anlayışına sahip olduğu görülmüştür.

Evlilik uyumunun bir boyutu olan evlilik/ilişki doyumu ile mizah arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalarda da (Butzer ve Kuiper, 2008; Mierop, 1999; Priest ve Thein, 2003; Raniseski, 1998) benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Mierop (1999), eşlerin yaşadıkları problemlerde mizahı kullanma ile ilişki doyumu arasında olumlu yönde ilişkiler olduğunu bulmuştur. Ziv ve Gadish (1989) ve Raniseski (1998) eşinin mizahını anlama ve mizah kullanımının evlilik doyumunun güçlü bir yordayıcısı olduğunu belirtmişlerdir.

Evlilik doyumu ve mizahın farklı türleri arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışmada (Butzer ve Kuiper, 2008), ilişkilerinde daha fazla doyum elde eden bireylerin olumlu mizahı, olumsuz ve kaçınmacı mizaha göre daha fazla tercih ettikleri bulunmuştur. Aynı zamanda ilişki doyumu yüksek olan bireylerin, çatışma durumunda bile olumsuz ve kaçınmacı mizahı

daha düşük düzeyde kullandıkları ifade edilmiştir. Diğer taraftan, aynı çalışmada ilişki doyumu düşük olan bireylerin hoş bir etkileşim veya çatışma durumunda olup olmadığına bakmaksızın her koşulda olumsuz mizahı çok fazla kullandıkları ifade edilmiştir. Bir başka çalışmada (Cann, Norman, Welbourne ve Calhoun, 2008) bağlanma, çatışma ve mizah tarzları arasındaki ilişkiler, romantik ilişkiler bağlamında incelenmiştir. Başkalarına karşı tutumları yansıtan çatışma ve mizah tarzlarının kaçınmacı bağlanma stiliyle ilişkili olduğu bulunurken, kendine ilişkin tutumları yansıtan çatışma ve mizah tarzlarının kaygılı bağlanma boyutuyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Çatışma ve mizah tarzlarının, ilişki doyumu ve bağlanma tarzları arasındaki ilişkide aracı olduğu ifade edilmiştir. Campbell, Martin ve Ward'ın (2008) flört eden çiftler üzerinde yaptıkları çalışmada ise, tartışma sırasında daha fazla katılımcı ve daha az saldırgan mizah kullanan çiftlerin ilişkilerinde daha fazla doyum yaşadıkları, tartışma sırasında daha iyi problem çözdükleri ve algılanan yakınlıkta bir artış olduğunu bulmuşlardır. Başka bir çalışmada ise (Kazarian ve Martin, 2006) saldırgan mizahın fazla kullanımının zayıf evlilik uyumuyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Literatürde yapılan çalışmalar mizahın kullanımı açısından eşler arasında bazı farklılıkların olduğunu göstermektedir. Örneğin, mizahın olumlu bir özelliğe olarak alındığı bazı çalışmalarda (Honeycutt ve Brown, 1998; Ziv ve Gadish, 1989), erkeklerin kadınlarla karşılaştırıldığında, şaka yapmaktan hoşlanmaları ve takdir etmelerine dayalı olarak mizaha daha fazla yönelim gösterdikleri bulunmuştur. Diğer taraftan erkeklere evlilik ilişkilerinde hangi mizahı daha fazla kullandıkları sorulduğunda (Saroglou ve ark., 2010), kendilerinin saldırgan mizahı, eşlerinin ise olumlu mizahı daha fazla kullandıklarını belirtmişlerdir. Aynı soru kadınlara yöneltildiğinde kendilerinin olumlu mizahı, eşlerinin ise saldırgan mizahı kullandıklarını ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi her ne kadar erkekler evlilik ilişkilerinde kadınlara göre daha fazla mizah üretiyor olsalar da mizahın türü açısından bakıldığında erkeklerin daha çok olumsuz mizahı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Genel olarak eşlerin mizahi özelliklerini ele alan çalışmalar incelendiğinde mizahın üç farklı açıdan ele alındığı görülmektedir. Bunlardan birincisi mizahı sadece olumlu bir özellik olarak değerlendiren (Priest ve Thein, 2003; Raniseski, 1998; Rust ve Goldstein, 1989) çalışmalar, ikincisi mizahın olumlu ve olumsuz özellikleri dikkate alan (Campbell, Martin ve Ward, 2008; Cihan-Güngör ve İlhan, 2008; Fidanoğlu, 2006; Jacobs, 1985; Ruth, 1992; Saroglou ve diğ., 2010) çalışmalardır. Üçüncüsü ise evlilik gibi spesifik alanlarda kullanılan mizahın olumlu ve olumsuz yönlerini dikkate alan çalışmalardır (Ammerman,

2002; Butzer ve Kuiper, 2008; De Koning ve Weiss, 2002; Johari, 2004).

Diğer mizah ölçeklerinin romantik ilişkilerde kullanılmasındaki sınırlılardan dolayı De Koning ve Weiss (2002) tarafından evli çiftlerin mizahi yönlerini ölçmek amacıyla İlişkisel Mizah Envanteri (The Relational Humor Inventory) geliştirilmiştir. Envanter, hem cevaplayıcının kendi mizahını, hem de eşinin mizahını olumlu, olumsuz ve genel çift mizahı olmak üzere yedi boyutta değerlendirme fırsatı sağlamaktadır. Johari (2004) evlilik kalitesi ile mizah arasındaki ilişkiyi incelediği bir çalışmada, Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir (2003) tarafından genel ilişkilerde mizahı ölçmek için geliştirilen Mizah Tarzları Ölçeğini ve De Koning ve Weiss (2002) tarafından çiftlerin evlilik yaşantılarında İlişkisel Mizah Envanterini (İME) kullanmıştır. Sonuçlara göre, İlişkisel Mizah Envanteri, Mizah Tarzları Ölçeğine göre evlilik kalitesi ile daha fazla ilişkili bulunmuştur. Bu bulgular, romantik ilişkilerde mizahın ölçümünde İME'nin daha kullanışlı olduğunu göstermiştir.

Son zamanlarda Türkiye'de mizahla ilgili çalışmaların giderek arttığı ve bu konuda birkaç ölçeğin (Mizah Tarzları Ölçeği; Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir, 2003; Mizah Yoluyla Başa Çıkma Ölçeği; Martin ve Lefcourt, 1983; Durumsal Mizah Tepkisi Ölçeği; Martin ve Lefcourt, 1984; Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği; Thorson ve Powell, 1993; Mizah Duygusu Ölçeği; Svebak, 1996) Türkçeye uyarlandığı görülmektedir. Her ne kadar Türkçeye kazandırılan bu ölçekler mizahın farklı açılardan ele alınmasına fırsat sağlasa da, özellikle evlilikte mizahın ölçümünde bazı sınırlılıklar taşımaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de hem evlilik uyumunda ve romantik ilişkilerde mizahın işlevini incelemek isteyen araştırmacılar, hem de çiftlerle çalışan psikolojik danışmanlar/terapistlerin danışanların evlilikle ilgili problemlerine yardımcı olabilmeleri için daha spesifik ölçme araçlarının geliştirilmesine ya da uyarlanmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada çiftlerin ilişkilerinde mizahın işlevselliğine yönelik De Koning ve Weiss (2002) tarafından geliştirilen İlişkisel Mizah Envanterinin Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu araştırmanın diğer amacı ise ilişkisel mizahın çift uyumunu mizah tarzlarına göre daha fazla yordayıp yordamadığını ortaya koymaktır.

İlişkisel Mizah Envanteri

İlişkisel Mizah Envanteri (İME), mizahın evlilikte nasıl kullanıldığını belirlemek amacıyla De Koning ve Weiss (2002) tarafından geliştirilmiştir. 34 maddeden oluşan İME 7'li Likert tipinde ve "Hiç doğru değil"(1), "Çok doğru"(7) arasında değişen bir dereceleme göre cevaplandırılmaktadır.

Envanterin psikometrik özelliklerini belirlemek için, cevaplayıcının kendisiyle ilgili maddeleri ve eşiyile ilgili maddeleri için iki ayrı temel bileşenler analizi (TBA) yapılmıştır. Cevaplayıcının kendisiyle ilgili maddeler üzerinde yapılan TBA'ne oblik döndürme verilmiştir. Analizde üç faktör elde edilmiştir. Üç faktör varyansın % 55.3'ünü açıklamaktadır. Eşiyile ilgili maddeler üzerinde yapılan faktör analizinde de oblik döndürme ile TBA uygulanmış ve varyansın % 56.8'ini açıklayan 3 faktör elde edilmiştir. Yapılan faktör analizi sonuçları hem cevaplayıcının kendisiyle ilgili hem de eşiyile ilgili maddelerin üç faktörde toplandığını göstermektedir. Her iki analizde de üç faktör, olumlu, olumsuz ve araçsal mizah olarak isimlendirilmiştir. Böylece envanter, kendi olumlu mizah, kendi olumsuz mizah, kendi araçsal mizah, eş olumlu mizah, eş olumsuz mizah, eş araçsal mizah olmak üzere altı alt boyuttan oluşmuştur. Olumlu mizah, mizahın takdir edilmesi, çekiciliği ve yakınlaşmayı sağlaması gibi, mizahın olumlu tarafını ortaya koymaktadır. Olumsuz mizah, saldırganlığı ifade etmek için veya manipülatif bir durumda kullanılan mizahı ifade eder. Araçsal mizah ise, olumsuz duyguları yumuşatmaya çalışmak veya gerilimden kaçınmak için mizahın kullanımını ifade eder. Ölçeğin iki maddelik çift mizahını ölçen alt boyutunda ise herhangi bir işlem uygulanmamıştır.

De Koning ve Weiss (2002) bu çalışmada ölçeğin benzer ölçek geçerliği için, İlişkisel Mizah Envanterinin (İME) mizah ile ilişkisini ölçmek için Martin ve Lefcourt (1984) tarafından geliştirilmiş olan "Durumsal Mizah Tepkisi Ölçeği" toplam puan arasındaki ilişkileri kadın ve erkek için ayrı ayrı incelemişlerdir. Bu değerlerin kadınlar için .05 -.37 , erkekler için .02-.24 arasında değiştiği bulunmuştur. Mizahın yapılması ve mizahın takdir edilmesiyle ilişkisini ölçmek için Ziv (1984) tarafından geliştirilen "Mizah Duygusu Ölçeği", toplam puan arasındaki ilişkilere kadın ve erkek için ayrı ayrı bakılmıştır. Mizahın yapılmasıyla ilgili bu değerlerin kadınlar için .04-.53 arasında değiştiği, erkekler için .10-.45 arasında değiştiği bulunmuştur. Mizahın takdir edilmesiyle ilgili bu değerlerin kadınlar için .05-.42, erkekler için .00-.22 arasında değiştiği bulunmuştur. Yakınlık ile ilişkisini ölçmek için Schafer ve Olson (1981) tarafından geliştirilen PAIR Envanteri toplam puan arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Bu değerlerin kadınlar için, .00-.49 arasında değiştiği, erkekler için .02-.50 arasında değiştiği bulunmuştur.

Evlilik doyumuyla ilişkisi için Schumm (1986) tarafından geliştirilen "Kansas Evlilik Doyum Ölçeği", toplam puan arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Bu değerlerin kadınlar için .11-.43 ve erkekler için .07-.55 arasında değiştiği bulunmuştur. Talep etme ve geri çekilme arasındaki ilişkiyi ölçmek için Christensen ve

Heavey (1988, 1990) tarafından geliştirilen “İletişim Örüntüleri Anketi” toplam puan arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Bu değerlerin kadınlar için, .14-.55, erkekler için .09-.43 arasında değiştiği bulunmuştur. Envanterin iç tutarlılığı için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları 0.72 (çift mizahı) ve 0.84 (araşsal mizah) arasında değişmektedir.

İlişkisel Mizah Envanterinin Türkçe’ye Çevirisi

İlişkisel Mizah Envanteri (İME) öncelikle araştırmacılar tarafından Türkçe’ye çevrilmiş, daha sonra bu çeviriler hem Türkçe’ye hem de İngilizceye hâkim ve psikolojik danışma alanında doktoralı iki uzman tarafından kontrol edilerek maddelere son şekli verilmiştir. Diğer taraftan, Türkiye’de her iki dile hâkim evli çift bulma zorluğundan dolayı yapılan çevirilerin iki uzman tarafından kontrol edilmesinin aracın dil eşdeğerliği için yeterli olduğu kabul edilmiştir. Ölçek maddeleri Türkçe’ye çevrilirken 10. ve 21. maddeler için ayrıca alternatif birer ifade yazılmış, böylece orijinali 34 madde olan envanter, 36 maddelik bir form haline getirilmiştir. Bu form, okul, dersane, hastane ve çeşitli iş yerlerinde çalışan evli bireylere uygulanmıştır. Bu amaçla özellikle buralarda çalışan ve bu işi organize edebilecek kişilere ulaşılmış ve araştırmanın amacı, kimlere uygulanacağı ve nasıl uygulanacağı hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılar ölçekleri doldurduktan sonra verilen zarflara koyarak kapalı halde teslim etmişlerdir. Bireylerin içten cevaplamalarını sağlamak amacıyla isim yazmaları istenmemiştir. Bu şekilde envanter 206 evli bireye uygulanmış ve elde edilen veriler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Yöntem

Araştırma Grubu

Bu çalışmaya 206 evli birey katılmıştır. Katılımcılardan 46’sı demografik bilgileri doldurmamışlardır. Demografik özellikler hakkında bilgi veren katılımcıların 96 (% 46.6)’sı erkek, 64 (% 31.1)’ü kadındır. Yaş ortalamaları 35.4 (Ss= 6.9)’ tür. Katılımcıların, 33 (% 16)’ü lise mezunu, 31 (% 15)’i ön lisans ve 52’si (% 25.2) üniversite mezunudur. Katılımcıların ortalama evlilik süresi 10.6 (Ss=7.4) ve çocuk sayısı ortalaması 1.3 (Ss= .91)’tür.

Ölçme Araçları

Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ): Araç, Martin ve Puhlik-Doris (1999) tarafından dört farklı mizah tarzını ölçmek amacıyla 60 madde olarak geliştirilmiş, daha sonra Martin ve arkadaşları (2003) tarafından gözden geçirilerek 32 maddeye indirilmiştir.

Mizah Tarzları Ölçeği, Türkçe’ye Yerlikaya (2003) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek, orijinalinde olduğu gibi 32 maddeden oluşmaktadır ve dört farklı mizah tarzını ölçmektedir. MTÖ, 7’li Likert tipinde ve 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 7 (tamamıyla katılıyorum) arasında puanlanmaktadır. MTÖ’nün iç tutarlık (Cronbach Alfa) katsayısı sırasıyla; Kendini Geliştirici Mizah için 0.78, Katılımcı Mizah için 0.74, Saldırgan Mizah için 0.69 ve Kendini Yıkıcı Mizah için ise 0.67 bulunmuştur. Diğer taraftan, ölçeğin test-tekrar test korelasyon katsayıları ise sırasıyla, Kendini Geliştirici Mizah için .82, Katılımcı Mizah için .88, Saldırgan Mizah için .85 ve Kendini Yıkıcı Mizah için .85 bulunmuştur.

Çift Uyumu Ölçeği: Çalışmada Spanier (1976) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe’ye Fışiloğlu ve Demir (2000) tarafından uyarlanmış Çift Uyum Ölçeği (ÇÜÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek, evli veya birlikte yaşayan çiftlerin ilişki niteliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş 32 maddeden oluşan, 5, 6 ve 7’li likert tipi bir ölçektir. İki madde “evet”, “hayır” şeklinde cevaplandırılmaktadır. Maddelerin çoğunda 6’lı likert kullanılmıştır. Bunlar 0-5 arasında puanlanmaktadır. Toplam puan bütün maddelerin toplamından oluşmakta ve 0-151 arasında değişmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için, temel bileşenler analizi kullanılmış ve toplam varyansın % 45.5’ini açıklayan beş faktörlü (çift anlaşması, çift doyumu, sevgi gösterme ve çiftlerin bağlılığı) bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.92, testi ikiye bölme yöntemi ile elde edilen Spearman-Brown korelasyon katsayısı ise .86’dır. Bu çalışmada ölçeğin sadece toplam puanları kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizine başlamadan önce olası eksik ve hatalı kodlamalar gözden geçirilmiştir. Daha sonra ise aykırı değer analizi yapılmış ve Mahalonobis uzaklık değeri $\chi^2_{34;.001} = 68.64$ ’den büyük 6 gözlem (multivariate outlier) analiz dışı tutulmuştur. Son aşamada ise değişkenler arasında çoklu değişme, varyans şişmesi (VIF) ve tolerans değerleri incelenmiş, sıfıra yaklaşan tolerans, 5’ten büyük VIF, 0.50’den büyük iki varyansın eşlik ettiği ve 30’dan büyük koşul endeksine rastlanmamıştır.

Tanımlayıcı, korelasyonel ve güvenilirlikle ilgili istatistikler SPSS 15.0, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ise Lisrel 8.7 (Jöreskog ve Sörbom, 1996) programında yapılmıştır. DFA’nın kullanıldığı faktör analizi yöntemlerinde önerilen ya da test edilen modelin geçerli olup olmadığı bazı kriterlere göre belirlenmektedir. Birçok araştırmada birden fazla uyum indeksi referans alınmaktadır. Bu çalışmada

Tablo 1. Doğrulayıcı Faktör Analizinden Elde Edilen Uyum Endeksi Değerleri

Model	χ^2/sd	NFI	NNFI	CFI	IFI	GFI	RMSEA
Cevaplayıcının Mizahı	1.9	.95	.96	.97	.98	.91	.067
Eş mizahı	1.5	.94	.97	.97	.97	.92	.050

ise, sıklıkla kullanılan ki-karenin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen elde edilen değer (χ^2/Sd), uyum iyiliği endeksi (*goodness of fit index*; GFI), karşılaştırmalı uyum endeksi (*comperative fit index*; CFI), artan uyum endeksi (*incremental fit index*; IFI), normlaştırılmış uyum endeksi (*normed fit index*; NFI), normlaştırılmamış uyum endeksi (*non-normed fit index*; NNFI) ve kestirim hatası kareler ortalamasının karekökü (*Root mean squared error of Approximation*; RMSEA) ölçütlerinden yararlanılmıştır. Bir modelin iyi uyum göstermesi için RMSEA değerinin .06'dan küçük olması istenilmekle birlikte, bu değer .08'e kadar çıkması kabul edilebilir sınırlar içerisindedir (Hu ve Bentler, 1998). Ki-karenin serbestlik derecesine bölümünden çıkan sonucun 2'den küçük olması modelin mükemmel uyumunu işaret etmektedir. Ayrıca, GFI, CFI, IFI, NFI ve NNFI değerlerinin .90'ın üzerinde olması kabul edilebilir, .95 ile 1.00 arasında olması ise modelin mükemmel uyum gösterdiği anlamına gelmektedir (Bentler, 1990; Hu ve Bentler, 1999).

Bulgular

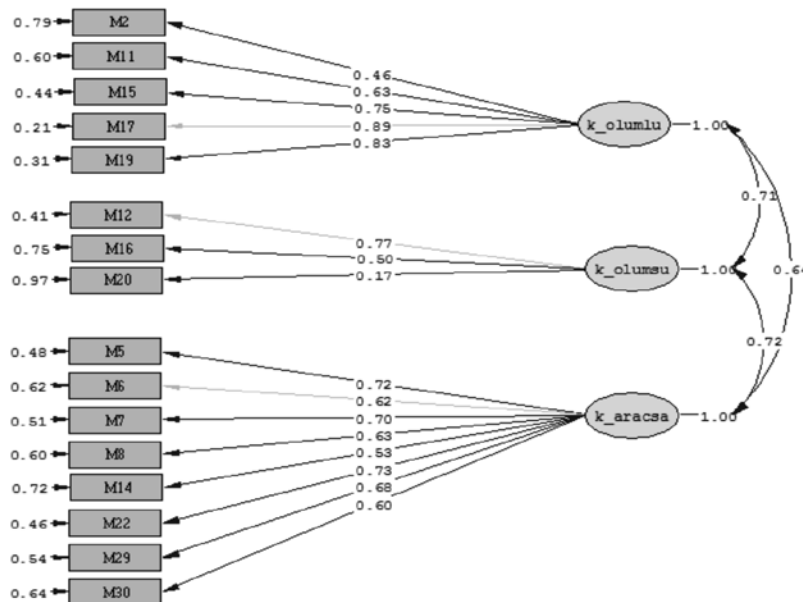
Doğrulayıcı Faktör Analizi

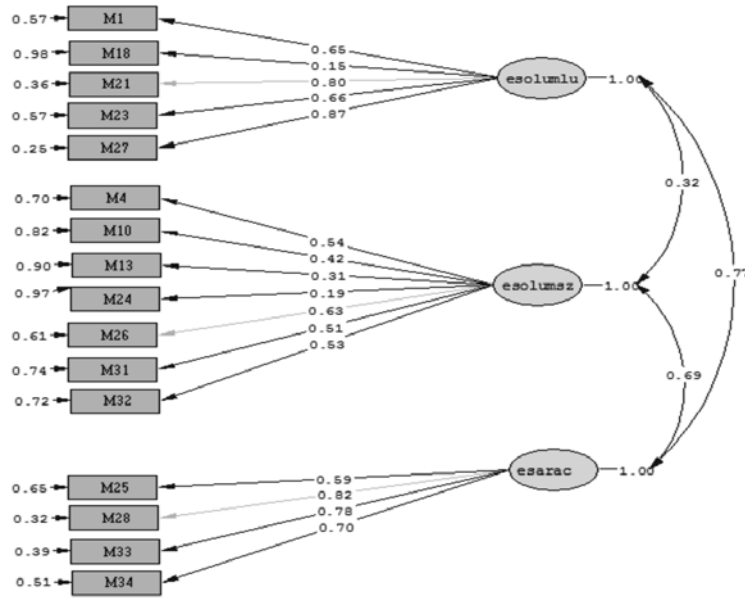
İME'nin geçerliğini sınamak için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Bu amaçla ölçeğin geliştirilme sürecindeki yola sadık kalınarak kişinin

kendi mizahını değerlendirdiği maddeler ile eşinin mizahını değerlendirdiği maddeler ayrı ayrı analiz edilmiştir. Bu arada İME'nin geliştirilme sürecinde çift mizahını değerlendirmek üzere yazılmış 3. ve 9. maddeler için herhangi bir analiz yapılmamıştır. DFA analiziyle ilgili varsayımlar karşılandıktan sonra maksimum olabilirlik (maximum likelihood) yöntemiyle her iki mizah boyutu için analiz yapılmıştır. *Cevaplayıcının kendi mizahıyla ilgili yapılan DFA sonucunda χ^2/sd (160,64/85)= 1.9, NFI= .95, NNFI = .96, CFI = .97, IFI = .98, GFI = .91 ve RMSEA= .067 uyum değerleri elde edilmiştir. Uyum endeksleri cevaplayıcının mizahı ile ilgili DFA modelinin uygun olduğunu doğrulamıştır.*

Envanterin orijinal halinde belirtilen *cevaplayıcının mizahı* üç faktörden oluşmaktadır. Şekil 1'de görüldüğü gibi olumlu mizah faktörüyle ilgili maddelerin standartlaştırılmış katsayıları .46 ile .89 arasında, olumsuz mizahla ilgili maddelerin katsayıları .17 ile .77 arasında ve araçsal mizahla ilgili maddelerin katsayıları .53 ile .73 arasında değişmektedir.

YME'nin diğer bir boyutu olan *eş mizahının* maddeleri üzerinde yapılan DFA sonucunda kabul edilebilir sınırların üstünde [χ^2/sd (136.44/91) = 1.5, NFI = .94, NNFI= .97, CFI = .97, IFI=.97 ve GFI = .92] değerler elde edilmiştir. Şekil 2'de görüldüğü gibi eş olumlu mizahla ilgili maddelerin standartlaştırılmış

Şekil 1. Cevaplayıcının Mizahı Boyutunda Yer Alan Üç Faktörle İlgili Standartlaştırılmış Yol Katsayıları

Şekil 2. Eş Mizahı Boyutunda Yer Alan Üç Faktörle İlgili Standartlaştırılmış Yol Katsayıları

yol katsayıları .15 ile .87, eş olumsuz mizah faktörüyle ilgili maddelerin katsayıları .19 ile .63 arasında ve eş araçsal mizah faktörüyle ilgili maddelerinin katsayıları .59 ile .82 arasında değişmektedir. Bu sonuçlar İME'nin her iki boyutunun da (Cevaplayıcının mizahı ve eş mizahı) orijinal çalışmadaki faktör yapılarıyla aynı olduğunu göstermiştir. Buna karşın, eş olumlu mizah faktöründe yer alan 18. madde (*Eşimin şakalarından hoşlanmıyorum*) yapı itibarıyla olumsuz olduğundan istatistik programı bu maddenin eş olumsuz mizah faktöründe de yer alabileceğini önermiştir. Her ne kadar bu madde tersine kodlanarak değerlendirilse de katılımcılar tarafından daha çok eş olumsuz mizahındaki maddelerle birlikte algılanmıştır. DFA'nın önerileri doğrultusunda eş olumsuz mizahıtan 18. maddeye bir

yol çizildiğinde uyum değerlerinde bir miktar ($X^2/sd = 119.57/90 = 1.3$, $NFI = .94$, $NNFI = .98$, $CFI = .98$ ve $IFI = .98$, $GFI = .93$) yükselme gözlenmiştir.

İlişkisel mizah envanteriyle ilgili tanımlayıcı istatistik bulguları Tablo 2'de verilmiştir. Envanterden alınan puanlar eş olumsuz faktörü hariç 1 ile 7 arasında değişmektedir. İME'nin faktörlerine ait puanların cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir. Bulgulara göre farklılaşma sadece cevaplayıcının olumsuz mizah faktöründe ortaya çıkmıştır. Erkekler ilişkilerinde kadınlara göre olumsuz mizahı daha fazla kullanmaktadırlar ($\bar{X} = 3.68$; $\bar{X} = 3.03$, $p < .001$). Diğer faktörlerde ise her iki cinsiyet açısından bir farklılaşma olmamıştır.

Tablo 2. İlişkisel Mizah Envanterine İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri İle Gözlenen Puan Aralıkları

Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Gözlenen Puan
Olumlu	Kadın	96	4,76	1,42	1-7
	Erkek	64	4,82	1,26	
Olumsuz	Kadın	96	3,03*	1,26	1-7
	Erkek	64	3,68*	1,17	
Araçsal	Kadın	96	3,57	1,25	1-7
	Erkek	64	3,85	1,27	
Eş Olumlu	Kadın	96	4,56	1,36	1-7
	Erkek	64	4,37	1,21	
Eş Olumsuz	Kadın	96	2,52	1,13	1-6
	Erkek	64	2,50	1,07	
Eş Araçsal	Kadın	96	3,77	1,52	1-7
	Erkek	64	3,63	1,34	
Çift Mizahı	Kadın	96	4,71	1,62	1-7
	Erkek	64	4,80	1,48	

* $p < .05$

Tablo 3. İME'nin Faktörler Arası Korelasyon ve Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayıları

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7	A
Olumlu Mizah	1.00							.85
Olumsuz Mizah	.33**	1.00						.56
Araçsal Mizah	.51**	.46**	1.00					.85
Eş Olumlu Mizah	.67**	.13	.34**	1.00				.78
Eş Olumsuz Mizah	.12	.43**	.46**	-.02	1.00			.74
Eş Araçsal Mizah	.52**	.20**	.51**	.58**	.40**	1.00		.81
Çift Mizahı	.61**	.27**	.40**	.60**	.13	.50**	1.00	.66

Güvenirlilik

İME'nin güvenirlik analizinde Cronbach Alfa değerleri incelenmiştir. Faktörlerden olumsuz mizah ile çift mizahına ilişkin iç tutarlık katsayıları hariç diğer faktörlerin katsayıları 0.70'in üzerinde bulunmuştur. Olumsuz mizah ve çift mizahının iç tutarlık katsayıları 0.50'nin üzerinde çıkması kabul edilebilir sınırlar içinde değerlendirilse de diğer faktörlere göre daha zayıf bir görünüm sergilemektedirler. Faktörler arası korelasyonlar incelendiğinde en yüksek ilişkinin cevaplayıcının olumlu mizahı ile eş olumlu mizah faktörleri arasında ($r = .67$; $p < .01$), en düşük ilişkinin ise eş olumlu mizah ile olumsuz mizah arasında olduğu görülmektedir. Fakat eş olumlu mizah ile olumsuz mizah arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r = -.02$; $p > .05$).

Uyum Geçerliği

İME'nin uyum geçerliğini sınamak için Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ) ve Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) kullanılmış, değişkenler arasındaki ilişkiler kadın, erkek ve tüm katılımcılar için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bulgular Tablo 4'te verilmiştir. İME'nin alt boyutları ile MTÖ'nin saldırgan mizah boyutu hariç diğer alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İME'nin alt boyutlarının en fazla ilişkili olduğu faktör kendini geliştirici mizahtır. Bu faktörü sırasıyla katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah ve en az ilişkinin olduğu saldırgan mizah izlemektedir. Katılımcıların tamamı üzerinde yapılan analizlerde

İME'nin ÇUÖ araçsal mizah hariç tüm faktörleri ilişkili bulunmuştur. ÇUÖ ile İME'nin olumsuz mizah ve eş olumsuz mizah faktörleri olumsuz yönde; olumlu mizah, araçsal mizah, eş olumlu mizah, eş araçsal mizah ve çift mizahı olumlu yönde ilişkilidir. Her iki cinsiyet için ayrı ayrı yapılan analizlerde ise erkeklerin mizah puanları ile çift uyumu puanları arasında olumsuz mizah hariç diğer boyutlarda ilişki bulunmazken, bu ilişkiler kadınlarda anlamlı bulunmuştur.

Yordama Geçerliği

Çalışmanın giriş bölümünde bu araştırmanın amaçlarından söz ederken evlilik gibi spesifik bir konuda genel yaşantıları ölçen mizah araçlarının yeterli olmadığı, bu nedenle çiftlerin birlikteliğiyle ilişkili mizah ölçeklerinin Türkçeye kazandırılması gerektiği belirtilmişti. Araştırmanın bu bölümünde ilişkisel mizah envanteri ile mizah tarzları ölçeğinden hangisinin çift uyumunu daha fazla yordadığı incelenmiştir. Bu amaçla hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır (Tablo 5). Birinci tip hatayı kontrol etmek için (Cohen ve Cohen, 1983) her bir adımda alfa oranı .017 (.05/3) olarak ayarlanmıştır. Hiyerarşik çoklu regresyon analizi üç adımda gerçekleştirilmiştir. Birinci adımda kontrol değişkeni olan cinsiyet, ikinci adımda mizah tarzları, üçüncü adımda ilişkisel mizah girilmiştir.

Bulgulara göre, cinsiyet (kadın) çift uyumu açısından anlamlı bir yordayıcı değildir [$F_{(1, 133)} = .47$,

Tablo 4. İlişkisel Mizah Envanteri'nin Mizah Tarzları Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği ile İlişkileri

Faktörler	Katılımcı Mizah			Kendini Geliştirici Mizah			Saldırgan Mizah			Kendini Yıkıcı Mizah			Çift Uyumu		
	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T
Olumlu Mizah	.36**	.37**	.36**	.33**	.50**	.40**	-.01	-.00	-.02	-.05	.24	.05	.57**	.08	.36**
Olumsuz Mizah	.21*	.23	.21*	.08	.24	.15	.16	.23	.25*	.17	.15	.21*	-.18	-.34*	-.22**
Araçsal Mizah	.16	.25	.20*	.38**	.52**	.44**	.10	-.04	.07	.13	.45**	.27**	.15	-.02	.09
Eş Olumlu Mizah	.39**	.43**	.40**	.48**	.48**	.47**	.02	.04	-.02	-.05	.18	.01	.60**	.25	.48**
Eş Olumsuz Mizah	-.08	.13	-.00	.07	.45**	.23**	.07	.11	.10	.28**	.35**	.34**	-.34**	-.23	-.32**
Eş Araçsal Mizah	.20	.15	.18*	.27**	.39**	.31**	.02	.14	.05	-.06	.28	.05	.42**	.14	.32**
Çift Mizahı	.36**	.37**	.37**	.31**	.40**	.34**	-.01	.05	-.01	-.19	.13	-.07	.45**	.24	.38**

$N_{Kadın} = 96$, $N_{Erkek} = 64$, $N_{Toplam} = 160$; ** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 5. Çift Uyumunun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

		B	Standart Hata	β
<i>Birinci Adım</i>	Cinsiyet	-.07	.10	-.06
<i>İkinci Adım</i>	<i>Mizah Tarzları</i>			
	Katılımcı	.00	.04	.00
	K. Geliştirici	.13	.05	.25*
	Saldırgan	-.02	.05	-.03
	K. Yıkıcı	-.13	.06	-.21*
<i>Üçüncü Adım</i>	<i>İlişkisel Mizah</i>			
	Olumlu	.09	.05	.22*
	Olumsuz	-.17	.05	-.31*
	Araçsal	.07	.04	.19*
	Eş Olumlu	.06	.04	.13
	Eş Olumsuz	-.15	.04	-.32*
	Eş Araçsal	.00	.05	.00
	Çift Mizahı	.09	.03	.24*

Not: N=180, *p < .017, Birinci Adım için $R^2 = .00$; İkinci Adım için $\Delta R^2 = .05$; Üçüncü Adım için $\Delta R^2 = .43$, Toplam $R^2 = .48$

p> .05]. İkinci adımda girilen mizah tarzları ise çift uyumunu anlamlı bir şekilde yordamıştır. Mizah tarzları çift uyumuna ait varyansın % 8'ini açıklamıştır. Çift uyumuna en fazla katkıyı kendini geliştirici mizah, ardından kendini yıkıcı mizah yapmıştır [$F_{(4, 129)} = .03$, p< .05]. Katılımcı mizah ve saldırgan mizahın çift uyumuna anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür. Eşitliğe son adımda girilen ilişkisel mizah faktörleri çift uyumuna ait varyansın % 40'ını açıklamıştır. İlişkisel mizah faktörleri içerisinde çift uyumuna en fazla katkı yapan faktörler sırasıyla eş olumsuz mizah, olumsuz mizah, çift mizahı, olumlu mizah ve araçsal mizahdır [$F_{(7, 122)} = .00$, p< .01]. Her iki mizah ölçeğini karşılaştırıldığında çift uyumuna en fazla katkıyı ilişkisel mizahın yaptığı görülmektedir. Bu bulgu, araştırmada öne sürülen hipotezi doğrulamıştır.

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı çiftlerin ilişkilerinde mizahın işlevselliğine yönelik De Koning ve Weiss (2002) tarafından geliştirilen İlişkisel Mizah Envanterinin Türkçeye uyarlanmasıdır. Araştırmanın ikinci amacı ise, genel ilişkilerde mizahın olumlu ve olumsuz yönünü ölçen Mizah Tarzları Ölçeği ile çiftlerin ilişkilerinde kullandıkları mizahı ölçmek için kullanılan İlişkisel Mizah Envanterinden (İME) hangisinin evlilik uyumunu daha fazla yordadığını ortaya koymaktır.

İME'nin faktör yapısını belirlemek için orijinal çalışmada olduğu gibi *cevaplayıcının mizahı* ve *eş mizahı*yla ilgili maddeler ayrı ayrı analiz edilmiş,

yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda kabul edilen sınırlar üzerinde uyum iyiliği puanları elde edilmiştir. Buna karşın, eş olumlu mizah faktöründe yer alan 18. madde (*Eşimin şakalarından hoşlanmıyorum.*) hem eş olumlu mizah hem de eş olumsuz mizah faktöründe yük almıştır. Bu maddenin tersine puanlanmakla birlikte, olumsuz bir anlamı olması her iki faktörde de görünmesine neden olmuş olabilir. Analizde eş olumsuz mizah faktöründen 18. maddeye bir yol çizildiğinde uyum değerlerinde bir miktar artma gözlenmiştir. Bu bulgu 18. maddenin tersine kodlanarak hem eş olumlu mizah faktöründe, hem de hiçbir kodlama yapılmadan eş olumsuz mizah faktöründe birlikte değerlendirilebileceğini işaret etmektedir.

İME'nin güvenilirliğine ilişkin yapılan analizde kabul edilebilir sınırların üzerinde Cronbach Alfa katsayıları elde edilmiştir. Faktörlerin ikisi hariç diğeri 0.70'in üzerinde güvenilirlik katsayılarına sahiptir. Görece olarak düşük değerlere sahip olumsuz mizah ile çift mizahı faktörlerinin diğer faktörlere göre daha az maddeye sahip olması bu durumun bir nedeni olarak gösterilebilir.

İME'nin uyum geçerliğini test etmek için Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ) ve Çift Uyumu Ölçeği (ÇUÖ) kullanılmıştır. İME ile MTÖ arasındaki ilişkiler genel olarak anlamlı olmakla birlikte, İME'nin alt boyutlarından olumsuz mizah hariç diğer boyutların saldırgan mizahla ilişkili olmadığı görülmektedir. Bu bulgu, İME'nin bazı boyutlarının yapı olarak olumsuz mizah öğelerini barındırması da, ifadelerinin katılımcılar tarafından saldırganlık çerçevesinde

algılanmadığını işaret etmektedir. İME'deki olumsuz faktörlerin ve ifadelerin MTÖ'nin alt boyutlarından kendini yıkıcı mizahla ilişkili olması ise mizah yapan kişinin mizahı kendiyile alay ederek ilişkileri yumuşatma ya da problemle başa çıkmaya çalışma aracı olarak kullandığı şeklinde yorumlanabilir. İME ile ÇUÖ arasındaki ilişkilere bakıldığında sürpriz sonuçlar olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamı üzerinde yapılan analizde İME'nin eş araçsal mizah hariç diğer alt boyutlar ile ÇUÖ arasındaki ilişkiler anlamlıyken, erkeklerde sadece olumsuz mizah ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur. Kadınlarda ise olumsuz mizah ve araçsal mizah hariç, diğer mizah türleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiler anlamlıdır. Bu bulgular, tüm katılımcılara ait İME ile ÇUÖ puanları arasındaki ilişkinin anlamlı olmasının kadınların puanlarından kaynaklandığını göstermektedir.

Sadece erkeklerin cevapları üzerinde yapılan analizde ilişkisel mizah ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin olumsuz mizah boyutu hariç diğer boyutlarda anlamsız çıkmasıyla ilgili olarak birkaç neden söylenebilir. İlk olarak, araştırmaya katılanların sayılarının görece olarak az olması birinci tip hataya yol açmış olabilir. İkincisi, erkekler ve kadınlar arasında mizahı kullanma, algılama ve takdir etme gibi özellikler açısından bazı farklılıkların (Kazarian ve Martin, 2006; Raniseski, 1998; Ziv ve Gadish, 1989) bulunması başka bir neden olarak gösterilebilir. Honeycutt ve Brown (1998), evlilikte mizahı takdir etmenin kadınsı bir özellikken, mizahı kullanmanın erkeksi bir özellik olduğunu ifade etmektedirler. Diğer bir ifadeyle, erkekler ilişkilerinde mizahı takdir etmekten daha çok üretmeye eğilimlidirler. Belki de bu durum erkeklerin evlilik uyumuna kadınların ki kadar etki etmiyor olabilir. Ayrıca, yapılan t-testi analizinde sadece olumsuz mizah hariç diğer boyutlarda her iki cinsiyetin benzer mizah özelliklerine sahip olmalarına rağmen çift uyumu ile mizah türleri arasındaki ilişkilerin daha çok kadınlarda anlamlı olması her iki cinsiyetin de mizahı evlilik ilişkilerinde fark

amaçlarla kullandıklarını işaret etmektedir.

İlişkisel Mizah Envanterinin yordama geçerliğini araştırmak için Mizah Tarzları Ölçeğiyle birlikte çift uyumu ile ilişkileri incelenmiştir. Yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizinde çift uyumuna ait varyansın büyük bir bölümünün İME'nin alt boyutları tarafından açıklandığı görülmüştür. Bu bulgu, araştırmanın temel iddialarından bir olan İME'nin MTÖ'ne göre evlilik gibi spesifik konularda daha güçlü bir yordayıcı olduğunu kanıtlamıştır. Aynı zamanda bu bulgu Johari'nin (2004) çalışmasındaki bulgularla da uyumludur. Johari (2004), her iki ölçeği de kullanarak evlilik doyumu ile aralarındaki ilişkileri incelediği çalışmasında İME'nin MTÖ'ne göre evlilik doyumuyla daha fazla ilişkili olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada İME bazı psikometrik özellikleri açısından incelenmiş, bulgular aracın kullanılabilir olduğunu göstermiştir. Buna karşın araştırma, örneklem sayısı, örnekleme alınan bireylerin demografik özellikleri ve uyum geçerliğinde kullanılan ölçme araçlarının sayısı açısından bazı sınırlılıklar taşımaktadır. Örnekleme yer alan bireylerin tamamı çalışan ve evli bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğu lise ve üzeri eğitim seviyesine sahiptir. İleride yapılacak çalışmalarda daha geniş ve demografik çeşitliliği fazla olan ve her iki partnerin çalışmaya katıldığı örneklem gruplarının tercih edilmesi İME ile ilgili yeni bilgilerin edinilmesine fırsat sağlayacaktır. Bundan sonraki araştırmalarda, çiftlerin ilişkisel mizah tarzları ile yaş, ilişki süresi, çocuk sahibi olma durumu, kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş gibi değişkenlerle ilişkisine bakılabilir. Ayrıca, rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarında okutulan evlilik terapileri/psikolojik danışma yaklaşımları dersinde evlilikte ve romantik ilişkilerde mizah bir konu başlığı olarak ele alınabilir. Psikolojik danışma alanında, evlilikte uyum sorunları yaşayan çiftlerle çalışırken ne tür mizah kullandıklarını belirlemek için bu ölçek kullanılabilir. Aynı zamanda evlilik uyumlarını geliştirici bir unsur olarak çiftlerin mizahı ilişkilerinde nasıl kullanabilecekleri konusunda eğitim verilebilir.

Kaynaklar

- Abel, M. H. (2002). Humor, stress, and coping strategies. *Humor: International Journal of Humor Research*, 15(4), 365-381.
- Ammerman, M. C. (2002). *Gender differences in the use of humor in intimate relationships and marital adjustment*. Unpublished Doctoral Dissertation. Peperdine University, USA.
- Bentler, P.M. (1990). Comparative index in structural models. *Psychological Bulletin*, 107, 238-246.
- Butzer, B., & Kuiper, N. A. (2008). Humor use in romantic relationships: The effects of relationship satisfaction and pleasant versus conflict situations. *The Journal of Psychology*, 142(3), 245-260.
- Campbell, L., Martin, R. A., & Ward, J. R. (2008). An observational study of humor use while resolving conflict in dating couples. *Personal Relationships*, 15, 41-55.

- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L., & Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality, 22*, 131-146.
- Celso, B. C., Ebener, D. J., & Burkhead, H. (2003). Humor coping, health status, and life satisfaction among older adults residing in assisted living facilities. *Aging and Mental Health, 7*(6), 438-445.
- Cihan-Güngör, H. ve İlhan, T. (2008). Evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi, 4*(13), 97-106.
- Cogan, R., Cogan, D., & Waltz, W. (1987). Effects of laughter and relaxation on discomfort thresholds. *Journal of Behavior Medicine, 10*, 139-144.
- Cohen, J. C., & Cohen, P. C. (1983). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences* (2nd edn). Hillsdale. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- De Koning, E., & Weiss, R. L. (2002). The relational humor inventory: functions of humor in close relationships. *The American Journal of Family Therapy, 30*, 1-18.
- Fışıloğlu, H., & Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment, 16* (3), 214-218.
- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Fry, P. S. (1995). Perfectionism, humor, and optimism as moderators of health outcomes and determinants of coping styles of women executives. *Genetic, Social and General Psychology Monographs, 121*(2), 213-245.
- Hu, L.T., & Bentler, P. M. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: sensitivity to under parameterized model misspecification. *Psychological Methods, 3*, 421-453.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6*, 1-55.
- Hudak D. A., Dale J., & Hudak M. (1991). Effects of humorous stimuli and sense of humor on discomfort. *Psychological Report, 69*, 779-786.
- Honeycutt, J. M., & Brown, R. (1998). Did you hear the one about? Typological and spousal differences in the planning of jokes and sense of humor in marriage. *Communication Quarterly, 46*(3), 342-352.
- Johari, M. (2004). *Humor and marital quality: Is humor style associated with marital success?* Unpublished Master's dissertation, Wilfrid Laurier University, Canada.
- Jöreskog, K., & Sörbom, D. (1996). *LISREL 8: User's Reference Guide*, Scientific Software International, Chicago.
- Kazarian, S. S., & Martin, R. A. (2004). Humor styles, personality, and well-being among Lebanese university students. *European Journal of Personality, 18*, 209-219.
- Kazarian, S. S., & Martin, R. A. (2006). Humor styles, culture-related personality, well being, and family adjustment among Armenians in Lebanon, *Humor, 19*(4), 405-423.
- Kuiper, N. A., Martin, R. A., & Olinger, L. J. (1993). Coping humor, stress, and cognitive appraisals. *Canadian Journal of Behavioural Science, 25*, 81-96.
- Kuiper, N. A., & Martin, R. A. (1993). Humor and self-concept. *Humor: International Journal of Humor Research, 6*, 251-270.
- Kuiper, A. N., & Nicholl, S. (2004). Thought of feeling better? Sense of humor and physical health. *Humor: International Journal of Humor Research, 17*(1-2), 37-66.
- Martin, R. A., & Lefcourt, H. M. (1983). Sense of humor as a moderator of the relation between stressors and moods. *Journal of Personality and Social Psychology, 45*, 1313-1324.
- Martin, R. A., & Lefcourt, H. M. (1984). Situational humor response questionnaire: Quantitative measure of sense of humor. *Journal of Personality and Social Psychology, 47*, 145-155.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., & Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the humor styles questionnaire. *Journal of Research in Personality, 37* (1), 48-75.
- McBrien, R. J. (1993). Laughing together: Humor as encouragement in couples counseling. *Individual Psychology, 49*(3/4), 419-427.
- Mierop, J. (1999). *Humor and relationship satisfaction* (Unpublished master's thesis). California State University, Fullerton.
- Murstein, B. I., & Brust, R. G. (1985). Humor and international attraction. *Journal of Personality Assessment, 49*(6), 637-640.
- Neslek, B. J., & Derks, P. (2001). Use of humor a coping mechanism, psychological adjustment and social interaction. *Humor: International Journal of Humor Research, 14* (4), 395-413.
- Panish, R. J. (2002). *Life satisfaction in elderly*. Unpublished doctoral dissertation, California School of Professional, Psychology at Alameda.
- Priest, R. F., & Thein, M. T. (2003). Humor appreciation in marriage: Spousal similarity, assortative mating, and disaffection. *Humor: International Journal of Humor Research, 16* (1), 63-78.
- Raniseski, J. M. A. (1998). *Exploring the relationship between humor and marital well-being*. Unpublished Doctorate Dissertation, University of Houston.

- Rotton, J., & Shats M. (1996). Effects of state humor, expectancies and choice on postsurgical mood and self-medication: A field experiment. *Journal of Applied Social Psychology, 26*, 1775-1794.
- Rust, J., & Goldstein, J. (1989). Humor in marital adjustment. *Humor: International Journal of Humor Research, 2-3*, 217-223.
- Ruth, C. D. (1992). *Humor and marital adjustment*. Unpublished master's thesis. California State University, Fullerton, USA.
- Saroglou, V., Lacour, C., & Demeure, M. E. (2010). Bad humor, bad marriage: Humor styles in divorced and married couples. *Europe's Journal of Psychology, 6(3)*, pp. 94-121.
- Svebak, S. (1996). The development of the sense of humor questionnaire: From SHQ to SHQ-6. *Humor: International Journal of Humor Research, 9(3/4)*, 341-361.
- Thorson, J. A., & Powell, F. C. (1993). Sense of humor and dimensions of personality. *Journal of Clinical Psychology, 49(6)*, 799-809.
- Weisfeld, G. E., Nowak, N. T., Lucas, T., Weisfeld, C. C., İmamoğlu, E. O., Butovskaya, M., ... Parkhill, M. R. (2011). Do women seek humorousness in men because it signals intelligence? A cross-cultural test. *Humor: International Journal of Humor Research, 24(4)*, 435-462.
- Yerlikaya, E. (2003). *Mizah tarzları ölçeğinin uyarlama çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ziv, A. (1984). *Personality and sense of humor*. New York: Springer.
- Ziv, A., & Gadish, O. (1989). Humor and marital satisfaction. *The Journal of Social Psychology, 129(6)*, 759-768.

Extended Summary

Adaptation of relational humor inventory to Turkish: A validity and reliability study

Hasan BACANLI, Tahsin İLHAN and Hüdayar CİHAN GÜNGÖR

In modern societies, the increasing number of divorces has led researchers to focus on factors that strengthen the marital bond. Current research findings suggest that humor is as important as love, closeness, trust, maturity, common interests, communication and effective problem solving skills for a successful marriage (Johari, 2004). People who have a sense of humor are able to have healthy and positive relationships with others (Kazarian & Martin, 2004; Murstein & Brust, 1985), are physically healthy (Abel, 2002; Carrol & Schmidt, 1992; Cogan, Cogan, & Waltz 1987; Dowling & Hackenber, 2003; Fry, 1995; Hudak, Dale, & Hudak, 1991; Kuiper & Nicholl, 2004; Rotton & Shats, 1996), have lower levels of anxiety and depression (Kuiper, Martin, & Olinger, 1993; Kuiper & Martin, 1993, 1998; Neslek & Derks, 2001) and are more effective in coping with stress (Celso, Ebener, & Burkhead, 2003; Fry, 1995; Panish, 2002).

Even though studies related to humor have increased in recent years in Turkey, the studies that focus on measuring the role of humor on specific areas such as marital adjustment are still necessary. The scales currently used to measure humor focus only on the positive aspects of humor which is a limitation for current and future studies. Even though, The Humor Styles Questionnaire, adapted by Yerlikaya (2003) seems to have addressed that problem, it fails to be satisfactory in specific areas such as marriage. Johari (2004) used The Humor Styles Questionnaire (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray, & Weir, 2003) and Relational Humor Inventory (RHI; De Koning & Weiss, 2002) and found that marital satisfaction is related more to RHI than to The Humor Styles Questionnaire. Considering these results, it was deemed necessary to adapt a scale which focuses on measuring humor in marriage. This study aims to adapt Relational Humor Inventory (RHI) which was developed by De Koning and Weiss.

Method

Participants

The study consisted of 206 married individuals. 46 participants had not filled out their demographic information. Those who had given their demographic information were 96 males (46.6 %) and 64 females (31.1 %). The average of their age was 35.4 (sd=6.9).

Results

In order to examine the factor construct of RHI, confirmatory factor analysis was used. A participant's own sense of humor and his/her partner's sense of humor dimensions were subjected to two separate factor analyses as in the original scale. No operations were applied to the two items related to couple humor (3, 9) in line with the original study.

The results of confirmatory factor analysis for a respondent's sense of humor yielded χ^2/sd (160,64/85)= 1.9, NFI= .95, NNFI = .96, CFI = .97, IFI = .98, GFI = .91 and RMSEA= .067. The results of confirmatory factor analysis for his/her partner's sense of humor dimensions yielded χ^2/sd (136.44/91)= 1.5, NFI = .94, NNFI= .97, CFI = .97, IFI=. The results of confirmatory factor analysis of RHI found the same as original dimensions of RHI.

To test concurrent validity of RHI, Humor Styles Questionnaire (Martin at al., 2003) and Dyadic Adjustment Scale (Fıfıloğlu & Demir, 2000) were used. Although the relation between HSQ and RHI was meaningful, except for negative humor that was the sub-dimension of RHI, it was seen that the other dimensions were not related to aggressive humor. When the relation between HSQ and DAS was examined, in the analyses made for all participants, the relationship between sub-dimensions of RHI and DAS was significant; but in the analyses of husbands' and wives' responds, there were significant relationships only wives' scores.

Hierarchical regression analysis was applied in order to test predictive validity of RHI. it was yielded that RHI predicted marital adjustment. To

ensure the reliability of the 32 items of the inventory Cronbach alpha internal consistency coefficients were calculated. In the analyses related to the reliability of RHI, Cronbach Alfa coefficient -beyond the acceptable line- was possessed. Except for two factors (negative humor and couple humor), the others had reliability coefficient over .70.

Discussion

The result of confirmatory factor analysis yielded goodness of fit indexes over lines accepted. However eighteenth item in partner positive humor factor (I don't like my wife/husband's jokes.) took on both the factor of partner positive humor and the factor of partner negative humor. In addition to reversing of this item, having a negative meaning could cause being this item in both sides. This finding showed that eighteenth item was be utilized both with partner positive humor factor with reversing of this item and with partner negative humor factor without any coding. In the analyses related to the reliability of RHI, Cronbach's alfa coefficient -beyond the acceptable line- was possessed. Except for two factors, the others had reliability coefficient over .70.

In order to test concurrent validity of RHI, Humor Styles Questionnaire (HSQ) and Dyadic Adjustment Scale (DAS) were used. Although the relation between HSQ and RHI was meaningful, except for

negative humor that was the sub-dimension of RHI, it was seen that the other dimensions were not related to aggressive humor. When the relation between HSQ and DAS was examined, it could be seen that there was some unexpected results. In the analyses made for all participants, the relationship between sub-dimensions of RHI and DAS was significant; but in the analyses of men's and women's answers, there were significant relationship only women's scores. For finding the insignificant relation between RHI and DAS inventories, in the analyses of only husbands' responds, it could be seen as a reason that some differences between men and women in terms of using humor, perception and appreciation are found in the analyses of only husbands' responds (Kazarian & Martin, 2006; Raniseski, 1998; Ziv & Gadish, 1989).

Besides the concurrent validity analysis, predictive validity of RHI was examined the relation with HSQ and DAS. It was seen that a great deal of marital adjustment variance was clarified by sub-dimensions of RHI. This finding had proved that RHI- in specific subjects like marriage- was more powerful a prediction than HSQ. Also, this finding was related to findings of Johari's (2004) studies. Johari, in his study in which he used each questionnaire and examines the relation about marital satisfaction, had found that RHI was more related to marital satisfaction than HSQ.